

Józef K o p c i ń s k i MS. *Polska teologia moralna XX wieku*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT 2002 ss. 352.

Monografię całego wieku XX mógłby napisać tylko ktoś całkiem młody i odważny, nie mający jednak pełnego oglądu rzeczywistości, lub też dojrzały profesor, zbierający bogate doświadczenia swego życia. W przypadku recenzowanej pozycji ma się do czynienia z pracą doktorską ks. Kopcińskiego napisaną na seminarium naukowym z teologii moralnej na PAT w Krakowie prowadzonym przez ks. prof. Jana Kowalskiego. Ks. Kopciński wyklada teologię moralną w seminarium księży saletynów w Krakowie i przez ostatnie lata przygotowywał rozprawę doktorską obronioną w kwietniu 2002 r. Zamierzenie autora jest bardzo odważne i w dużej mierze udane. Prezentuje on przejrzysty i zwarty obraz uprawiania teologii moralnej w Polsce na przestrzeni dwudziestego wieku. Podaje wiele faktów, wylicza setki nazwisk i tytułów książek oraz zamieszcza własne wnioski i przemyślenia.

Książka podzielona jest na sześć rozdziałów poprzedzonych przedmową promotora oraz wstępem odautorskim. Rozdział pierwszy ma charakter nakreślenia szerokiego tła historycznego, ukazującego rozwój teologii moralnej w Europie na przełomie XIX i XX wieku. Prezentacja historii teologii moralnej w Polsce podzielona jest na cztery etapy obejmujące próby odnowy podejmowane na początku wieku, dzieje uprawiania tej dyscypliny naukowej w latach międzywojennych oraz okres przed Soborem Watykańskim II i czas recepcji Soboru trwający do końca stulecia. Całość została podsumowana odrębnym rozdziałem wskazującym na blaski i cienie polskiej teologii moralnej XX wieku. Dwa pierwsze rozdziały tej prezentacji ujmują treść w schemacie przedstawiania środowisk naukowych i ich przedstawicieli oraz podejmowanych zagadnień teologicznomoralnych i ukazujących się publikacji. Rozdział czwarty i piąty mają treść ułożoną według inspiracji tworzonych dzieł, podejmowanych przez teologów moralistów głównych idei oraz postulatów metodycznych i zakresów zainteresowań rozwijanych w twórczości naukowych moralistów.

Autor bardzo wnikliwie ukazuje stan polskiej teologii moralnej na początku wieku XX i ośrodki jej rozwijania w Krakowie i Lwowie. Poświęca wystarczająco dużo

uwagi poszczególnym moralistom. Podobne spostrzeżenia można odnieść do rozdziału omawiającego okres międzywojenny, gdzie prezentowane są ponadto ośrodki w Warszawie, Lublinie i Wilnie. Układ dwóch następnych rozdziałów jest mniej klarowny i tok narracji rozmywa się niekiedy w szczegółowym ukazywaniu wywodów niektórych teologów. U czytelnika pojawia się też wrażenie, że brak dystansu czasowego coraz bardziej utrudnia lub wręcz uniemożliwia integralne ukazanie dziejów uprawiania teologii moralnej.

Ks. Kopciński dotarł do wielu źródeł i twórczo wykorzystał obszerną literaturę na temat dziejów polskiej teologii moralnej. Dość swobodnie posługuje się ocenami dokonań polskich teologów wypowiedzianymi przez księży Wichra, Olejnika, Kowalskiego, Greniuka i Młotka. Mankamentem pracy jest jednak brak szerszej kwerendy w „Rocznikach Teologicznych”, wydawanych przez Towarzystwo Naukowe KUL, i zbyt małe uwzględnienie dorobku lubelskiej szkoły historycznej założonej przez ks. prof. F. Greniuka. W ukazywaniu blasków i cieni polskiej teologii moralnej ks. Kopciński jest bardzo odważny i wypowiada opinie, które nie zawsze mają pokrycie w rzeczywistości. Mówiąc o wymiarze ekumenicznym nie uwzględnia dokonań M. Kruszyłowicza, zajmującego się prawosławiem i S. Nowosada, piszącego na temat anglikanizmu. W kwestii chrystocentryzmu nie zauważa dokonań W. Polaka oraz pomija dorobek z zakresu historii teologii moralnej A. Derdziuka. Warto też pamiętać o dorobku z zakresu bioetyki P. Morcińca. Autor recenzowanej pozycji zbyt mało uwagi poświęcił ostatnim latom ubiegłego wieku, które obfitowały w ważne publikacje, będące owocem badań uwieńczonych habilitacjami. W rozważaniach ks. Kopcińskiego zbyt marginalnie zostały potraktowane prace Ogólnopolskiej Sekcji Teologów Moralistów, w której pracach sam przecież uczestniczył. W ostatnich latach wydano ponad dziesięć książek zawierających materiały dorocznych spotkań tego gremium.

Praca ks. Kopcińskiego mimo podniesionych braków, które dotyczą też pewnego zamętu w przypisach i błędów technicznych oraz językowych, jest pozycją bardzo cenną i konieczną do uwzględnienia w dalszych badaniach nad dziejami polskiej teologii moralnej. Można w tym miejscu odnieść do ks. Kopcińskiego słowa ks. Greniuka wypowiedziane o ks. prof. Wicherze, iż jego dokonania „nie mogą być pomijane przy uprawianiu historii teologii moralnej w Polsce” Recenzowana pozycja jest doskonałym punktem wyjścia do dalszych badań, gdyż zbiera dotychczasowe doświadczenia, które uzupełnione o dalsze poszukiwania wyłonią prawdziwy i wierny obraz dziejów tej dyscypliny.

Książka saletyńskiego teologa doskonale wpisuje się w tradycje historyczne Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego i winna być przedmiotem szerokiej dyskusji polskich teologów. Jest ona też użytecznym narzędziem w poznawaniu dziejów polskiej kultury i w zrozumieniu recepcji dokonań *Vaticanum II*. W ramach dalszych prac konieczne jest opracowanie indeksu nazwisk oraz uzupełnienie i tak obszernej bibliografii, co pozwoliłoby na większe możliwości dalszej eksploracji tego zagadnienia.

*Andrzej Derdziuk OFMCap*